

**Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca
Facultatea de Litere**

**Cuvinte, sensuri și discursuri: Precepte ideologice
religioase în dezbaterile parlamentare privitoare la
căsătoriile între persoane de același sex**

**Words, Meanings and Discourses:
Religious Ideological Assumptions in Same-Sex Marriage
Parliamentary Debates**

Rezumat teză de doctorat

**Coordonator științific:
Prof. univ. dr. Mihai M. ZDRENGHEA**

**Doctorand:
Rodica-Mihaela DUMA**

Iulie 2014

CUPRINS

Capitolul 1: Introducere 1

- 1.1. Ipoteze preliminare 1
- 1.2. Obiectivele tezei 4
- 1.3. Planul tezei 6

Capitolul 2: Cuvinte și sensuri. Care este sensul cuvintelor 10

- 2.1. Ipoteză preliminară: Ce se ascunde în spatele unui cuvânt? 10
- 2.2. Sensul și lumea reală: referință sau denotație versus conotație 13
- 2.3. Sensul independent de context 17
 - 2.3.1. Sensul literal 17
 - 2.3.1.1. Sensul literal și definiția de dicționar 18
 - 2.1.1. Sensul primar 25
- 2.4. Sensul dependent de context 26
 - 2.4.1. Delexicalizarea și conceptul de sens frazeologic 32
 - 2.4.2. Lexiconul metal versus lexiconul vid 34
- 2.5. Rezumat și concluzii 37

Capitolul 3: Cuvinte și sensuri. Modalități prin care cuvintele dobândesc sens 42

- 3.1. Ipoteză preliminară: Relațiile de sens 42
- 3.2. Relațiile de sens la nivel paradigmatic: Sinonimia. Polisemia. Monosemia. Antonimia 48
- 3.3. Relațiile de sens la nivel sintagmatic. Colocația și coligația 52
 - 3.3.1. Colocația 53
 - 3.1.1.1. Posibile definiții și clasificări 54
 - 3.3.1.2. Abordări teoretice în studiul cologației 61
 - 3.3.1.3. Colocația și teoria îmbricației lexicale 67

3.3.1.4. Conotațiile culturale și rezonanța cologațională	69
3.1.2. Coligația	73
3.4. Sensul multistratificat	75
3.5. Rezumat și concluzii	78

Capitolul 4: Context și sens 84

4.1. Ipoteză preliminară: Valențele prolifele ale contextului	84
4.2. Teorii timpurii ale contextului	85
4.2.1. Moștenirea lingvistică a lui Malinowski	85
4.2.2. Firth și noțiunea de context de situație	86
4.2.3. Halliday și noțiunea de context de situație	88
4.3. Abordări teoretice moderne ale contextului	92
4.3.1. Contextul din perspectiva cunoașterii	93
4.3.2. Contextul din perspectiva culturii	95
4.1.1. Delimitarea contextului	99
4.4. Relația contextului cu diferite ramuri lingvistice	102
4.4.1. Contextul și distincția dintre interpretarea semantică și pragmatică ...	103
4.4.2. Contextul și analiza de discurs	108
4.5. Rezumat și concluzii	113

Capitolul 5: Metodologie și cadru analitic 121

5.1. Ipoteză preliminară: Sinergia metodologică între lingvistica de corpus și analiza critică de discurs	121
5.2. Lingvistica de corpus. Definiție și perspectivă actuală	124
5.2.1. Tipuri de corpus și abordări de investigație ale acestora	125
5.2.2. Metodologii și proceduri de investigație ale corpusurilor	128
5.3. Analiza critică de discurs. Definiție și perspectivă actuală	134
5.3.1. Discursul ca metodă de recontextualizare a ideologiilor sociale	137
5.3.2. Investigația discursului pe baza corpusurilor	140
5.4. Rezumat și concluzii	145

Capitolul 6: Studiu empiric al discursurilor cu privire la căsătoriile între persoane de același sex identificate în dezbaterile parlamentare din Marea Britanie	150
6.1. Discuții preliminare	150
6.1.1. Religia ca punct de referință în probleme de etică și moralitate	151
6.1.2. Căsătoriile între persoane de același sex în societatea britanică – scurtă prezentare istorică	152
6.2. Studiu empiric	155
6.2.1. Frecvența și cuvintele marcate semantic	157
6.2.2. Colocațiile și preceptele ideologice latente	164
6.2.3. Concordanțe, atitudini și modele de comportament	185
6.3. Discuții cu privire la rezultatele cercetării și posibile direcții de cercetare	211
Capitolul 7: Concluzii	220
7.1. Observații finale	220
Bibliografie	230

Cuvinte și noțiuni cheie: sens, elemente componente ale sensului, discurs, relații de sens, delexicalizare, lexicon vid, cologația, coligația, rezonanța cologațională, principiul idiomatic, teoria imbricației lexicale, context, ideologie, religie, căsătorie între persoane de același sex, homosexualitate, lingvistică de corpus, analiză critică de discurs

Preambul

Această abordare științifică se bazează pe ipoteza că limba este un fenomen fundamental social. (Yallop 2004, Halliday 1973, 1978, Teubert 2010 etc.) Mai mult decât atât, dintre toate eforturile umane, limba a fost și încă mai continuă să fie vehiculul principal în conceptualizarea, transmiterea și accesul la cunoștințele universale, poziționându-se astfel în centrul vieții noastre sociale. Cu toate acestea, în ciuda ubicuității sale sociale, dar și a faptului că aceasta reprezintă o îndeletnicire perpetuă a majorității domeniilor de cercetare științifică precum lingvistica, logica, filosofia și chiar psihologia, limba a rămas un concept extrem de dificil de interpretat mai ales din cauza caracterului său complex și versatil.

Reliefând întocmai caracterul social al limbii, Foucault (1972) afirmă că aceasta reprezintă un mijloc de a aduce diverse realități sociale în prim-plan nu doar numindu-le (și, prin urmare, creându-le), dar și atribuindu-le sens. Mai precis, pe durata implicării în diverse interacțiuni lingvistice, utilizatorii de limbă creează sensuri și dau astfel naștere discursului. Interesant este faptul că Foucault, un ateu convins, practic reformulează și admite în consecință validitatea parabilelor biblice din capitolul Genezei în care, așa cum sugerează Edwards, aflăm că Dumnezeu însuși „a creat lucruri numindu-le, și astfel dându-le viață; lucrurilor li s-a poruncit ca să existe prin vorbire. *Opera dei sunt verba eius* - «lucrările lui Dumnezeu sunt cuvintele lui».” (2009: 102, traducerea noastră) Privită dintr-o asemenea perspectivă, abordarea lui Foucault poate fi considerată o provocare întrucât semnaleză în mod subtil influența remarcabilă a *Bibliei* nu numai asupra vocabularului nostru, dar, cel mai important, asupra paradigmei noastre de gândire. Am putea presupune la fel de bine că *Biblia* a „intrat în conștiința publică” (Crystal 2010: 9, traducerea noastră) într-o asemenea măsură încât a ajuns să modeleze profund identitatea morală și socială a omului. Nu este de mirare atunci că, de-a lungul istoriei omenirii, *Biblia* și, implicit, religia creștină și toate valorile pe care

acestea le reprezintă și le promovează au fost adesea concepute ca fiind piatra de temelie a identității. (Safran 2008)

Din moment ce „realitatea este structurată discursiv” (Bachmann 2011: 80, traducerea noastră) și religia pare a fi un jucător important cu o voce influentă în definirea realității, am considerat ca fiind o provocare identificarea și explorarea preceptelor ideologice religioase în discursurile care au ca subiect căsătoria cuplurilor de același sex, un aspect controversat din punct de vedere moral și social. Ideologia, conform lui van Dijk (1997), este firul invizibil care leagă discursul de realitate și are ca principale responsabilități susținerea și reproducerea, într-un mod mai mult sau mai puțin explicit, a relațiilor de putere sociale existente. Prin urmare, pornind de la premisa că producerea discursului este subtil, dar fundamental, influențată de ierarhiile sociale, prezentate într-o manieră mai mult sau mai puțin explicită (Fairclough 2001), plasând astfel limba în legătură directă cu puterea și conceptul de dominație, am presupus că prin explorarea construcțiilor de identitate socială polarizate precum religia și căsătoria între persoane de același sex ar putea dezvălui, pe lângă ciocniri ideologice și tensiuni sociale anticipate, unele schimbări interesante de putere.

Desfășurarea acestor noi realități sociale se întinde pe parcursul anului 2013, culminând cu un moment istoric pentru societatea britanică când, „după ani de campanie, și după ce a întâmpinat o opoziție dură” (vice prim-ministrul Nick Clegg în <https://www.gov.uk/government/news/nick-cleggs-message-for-the-first-same-sex-weddings-in-the-uk>, traducerea noastră), legea căsătoriei (cuplurilor de același sex) a intrat în cele din urmă în vigoare. În ciuda opoziției organizațiilor și a grupurilor religioase conservatoare împotriva acceptării egale a homosexualității, Parlamentul britanic a decis să ducă mai departe Actul de parteneriat civil din 2004 (care acordă recunoaștere juridică pentru cuplurile de același sex) și să promulge o lege a căsătoriilor între persoane de același sex demonstrând prin aceasta că societatea britanică respectă „toate persoanele, indiferent de sexualitatea lor.” (Maria Miller, ministrul Femeilor și al Egalității în <https://www.gov.uk/government/news/same-sex-marriage-becomes-law>, traducerea noastră) Societatea britanică s-a aliniat astfel la o tendință socială mult mai generală, la nivel mondial, care promovează egalitatea și caută să prevină discriminarea pe bază de orientare sexuală.

În timp ce homosexualitatea a câștigat în ultimele decenii o tot mai mare acceptare din partea publicului, religia și identitatea religioasă, în mod tradițional percepute ca valori firești ale vieții personale și sociale, par a fi într-un fel constrânse să își cedeze poziția privilegiată în fața unei tendințe sociale noi, tot mai mult vizibile. Mai mult decât atât, privite dintr-o perspectivă ușor diferită, tocmai astfel de poziții de putere schimbătoare și conflictele ideologice inerente lor dau naștere majorității strategiilor discursive complexe (Partington 2003) fundamentând astfel și abordarea empirică din această teză. Luând în considerare toate aspectele socio-contextuale menționate, ne-am putea gândi că, prin investigarea diferitelor discursuri produse pe teme cum ar fi homosexualitatea, în general, și căsătoria între persoane de același sex, în special, și prin identificarea preceptelor ideologice religioase care apar în astfel de discursuri specifice, am putea dezvălui nu doar modul în care limba încadrează realitatea, dar cel mai important, felul în care aceasta reglementează identitatea oamenilor. Văzut dintr-o astfel de perspectivă, studiul nostru, pe lângă interesul lingvistic evident, ar putea, de asemenea, să fie considerat o inițiativă socio-lingvistică.

Obiectivele cercetării

Obiectivele principale ale tezei sunt de a surprinde structura ierarhică a limbii, de a propune o perspectivă echilibrată asupra acesteia și, mai ales, de a identifica și de a evidenția o parte dintre procesele multiple și subtile prin care este creat sensul. Asumându-ne supozițiile conform cărora „limba este mai mult decât o însușire sau capacitate individuală, că limba «există» datorită vieții sale în interacțiunea socială, că sensul este format și negociat în interacțiunea socială și că sensul trebuie studiat cu recunoașterea cuvenită cadrului său social” (Yallop 2004: 41-42, traducerea noastră), cele mai multe dintre obiectivele tezei noastre s-au cristalizat în jurul acestor ipoteze. O altă ipoteză centrală, care vine să le completeze pe cele tocmai menționate, este că sensul reprezintă un act de creație, un eveniment mai degrabă decât un bun imobil, inerent al cuvintelor. (Hanks 2000, Sinclair 2004) Prin urmare, nefiind doar un eveniment flexibil ci și unul social, sensul devine astfel predispus la a fi negociat atât de factorii lingvistici (contextuali) cât și de cei extra-lingvistici (co-textuali). Astfel de abordări ale sensului au generat teorii, cum ar fi delexicalizarea și lexiconul vid (Sinclair 2004) care, la rândul lor, prin evidențierea tendinței frazeologice a limbii au condus practic la regândirea relației tradiționale dintre lexis și gramatică. După ce am

descrie relația dintre cuvinte și sensuri, punând un accent deosebit atât pe ceea ce cuvintele înseamnă cât și pe modalitățile prin care acestea dobândesc sens, ne-am concentrat atenția asupra relației complexe dintre context și sens, subliniind că sensul este fundamental și intrinsec guvernat și influențat de contextul în care evenimentul lingvistic se desfășoară.

Abordarea detaliată a tuturor fenomenelor mai sus menționate a pregătit terenul pentru cercetarea empirică efectuată în penultimul capitol al acestei teze. Cercetarea empirică a fost astfel concepută pentru a investiga discursurile parlamentare construite în jurul adoptării legii referitoare la căsătorie (cupluri de același sex) în Marea Britanie, în 2013. Studiul s-a bazat pe un cadru analitic mai puțin tipic, unul care combină instrumente de investigare proprii lingvisticii de corpus (LC) cu metode de analiză critică a discursului (ACD) și care își propune ca scopuri principale să identifice și să justifice preceptele ideologice religioase care stau la bază și care sunt mai mult sau mai puțin explicit articulate în astfel de discursuri. Prin identificarea unităților și a structurilor lexicale religioase recurente cu ajutorul unor instrumente semi-automate specifice lingvisticii de corpus și prin plasarea lor ulterioară în contextul lingvistic în care au fost inițial formulate s-au relevat diverse atitudini și comportamente sociale latente care sunt în măsură să indice o renegociere crâncenă a poziției de putere dintre cei doi markeri sociali de identitate implicați, religia și, respectiv, homosexualitatea.

Metodologie

Pozițiile și evoluțiile teoretice avute în vedere în această teză au pus nu numai bazele prezentului studiu empiric, dar, cel mai important, au evidențiat și au validat ipoteza lui Baker potrivit căreia „[nici]o metodă de analiză lingvistică nu este vreodată «completă» în sensul de a putea singură oferi răspunsul la orice curiozitate scolastică cu privire la limbă”. (2010: 12, traducerea noastră)

Bazându-ne pe o astfel de premisă, potrivit căreia niciun studiu de limbă nu poate fi vreodată exhaustiv, am încercat să detectăm și să evidențiem fațetele complementare ale acestui fenomen complex și versatil, conceptualizat în mod tradițional ca limbă. Un accent deosebit a fost pus pe caracterul social al limbii, pe de o parte, și pe conceptul de sens, pe de altă parte, care, după cum sugerează Jackendoff (2002), reprezintă Sfântul Graal al tuturor studiilor lingvistice. De asemenea, a fost

subliniat faptul că, având valențe esențialmente sociale, limba manifestă și comunică sens, în același timp stabilind și menținând relații sociale, ceea ce declanșează complexe negocieri de sens odată cu utilizarea limbii într-un anumit context socio-cultural.

Pentru a obține o imagine cât mai imparțială posibil asupra fenomenelor complexe care guvernează crearea și interpretarea de sens, au fost propuse spre examinare și comparate contrastiv ipoteze științifice și teorii promovate în cadrul unor școli de gândire lingvistică. Mai mult, continuând aceeași strategie dihotomică, am recurs pentru studiul nostru empiric la o abordare metodologică mai puțin convențională în care instrumente și proceduri specifice lingvisticii de corpus sunt folosite pentru a investiga diverse discursuri. Deși la o prima vedere lingvistica de corpus (LC) și analiza critică a discursului (ACD) ar părea incompatibile, mai ales dacă avem în vedere faptul că acestea sunt elaborate pentru scopuri diferite și că sunt într-adevăr folosite pentru a explora limba din unghiuri divergente, studiile recente au arătat totuși că, prin fuzionarea celor două grile teoretice, cercetătorul ar putea explora nu numai cantități mari de date lingvistice, dar ar putea de asemenea descoperi caracteristici lingvistice care altfel ar rămâne neobservate. (McEnery și Wilson 1996, Fairclough 2000, Partington 2003, Baker 2005, 2006, 2010, Salama 2011, Bachmann 2011 etc.) Cu toate acestea, unul dintre motivele pentru care cercetătorii manifestă încă tendința de a evita o astfel de abordare multidiscplinară este că, în timp ce LC oferă mai ales (dar nu exclusiv) o descriere cantitativă a limbii, ACD propune o descriere calitativă. Totuși, după cum sugerează Partington (2003), un avantaj al acestei sinergii metodologice ar putea fi tocmai faptul că prin combinarea evaluărilor calitative și cantitative s-ar putea adăuga greutate empirică introspecției cercetătorului și, prin urmare, interpretarea generală de sens ar deveni mai precisă și, deci, mai pertinentă.

Structura tezei

Teza este structurată în șapte capitole însoțite de Bibliografie care include și o secțiune dedicată surselor on-line (webografie). Corpul principal al tezei este alcătuit din cinci capitole (2-6), fundamentate pe două coordonate complementare: o abordare teoretică și, respectiv, o abordare de natură empirică.

Capitolul 1, *Introducere*, descrie contextul general al studiului limbii, aplecându-se cu precădere asupra caracterului intrinsec social al limbii, dar și asupra impactului pe care acest lucru îl are în mod implicit în crearea și interpretarea de sens. După conturarea ipotezelor preliminare pe care se bazează evoluția acestui demers științific, capitolul de introducere prezintă obiective științifice principalele, propunând totodată și un plan amănunțit al tezei.

Următoarele două capitole își propun să investigheze ceea ce noi considerăm a fi două fațete complementare ale aceluiași fenomen, perceput în mod convențional ca relația dintre cuvânt și sens. În timp ce una dintre aceste fațete surprinde care este sensul cuvintelor, celalaltă descrie modalitățile prin care cuvintele ajung să dobândească sens. În capitolul 2, intitulat *Cuvinte și sensuri. Care este sensul cuvintelor*, relația dintre cuvânt și sens este prezentată pe baza mai multor teorii contrastante, abordate dihotomic. De exemplu, teoriile care promovează sensul independent de context, unde fiecare cuvânt în parte este perceput ca fiind singurul deținător al sensului, se află în opoziție evidentă cu teoriile care promovează sensul dependent de context. Acestea din urmă susțin cu argumente empirice că sensul nu reprezintă nicidecum o calitate intrinsecă, proprie fiecărui cuvânt în parte, ci dimpotrivă, sensul ia naștere din combinații lexicale. Mai mult decât atât, de vreme ce sensul nu rezidă în cuvinte disparate, cel mai potrivit ar fi ca acesta să fie descris ca fiind mai degrabă un eveniment și nu o entitate. (Hanks 2000, Sinclair 2004) Impactul unor astfel de teorii a fost și continuă să fie remarcabil, ele dând naștere unor alte teorii inovatoare precum delexicalizarea, sensul frazeologic și lexiconul vid care, la rândul lor, au inspirat aproape toate teoriile moderne asupra sensului cuvintelor.

Ipotezele discutate în Capitolul 3, *Cuvinte și sensuri. Modalități prin care cuvintele dobândesc sens*, se fundamentează pe teoria delexicalizării și a lexiconului vid, prezentate în detaliu în capitolul precedent. Ideile promovate de cele două teorii, conform cărora pe parcursul evenimentelor lingvistice cuvintele stabilesc în permanență relații de sens cu alte cuvinte din vecinătate, oferă un fundament științific solid pentru înțelegerea proceselor complexe în cadrul cărora se stabilesc relații structurale și asociații de sens specifice vocabularului unei limbi. Astfel, acest capitol tratează în amănunt diverse relații de sens realizate atât la nivel paradigmatic (sinonimia, polisemia, monosemia, antonimia) cât și la nivel sintagmatic (colocația, coligația). O

atenție particulară se acordă relațiilor de sens stabilite la nivel sintagmatic reliefându-se totodată și câteva dintre ipotezele teoretice inovatoare pe care acestea le-au produs. Dintre acestea, am dori să menționăm modelul elementelor componente ale sensului (*the model of extended units of meaning*) (Sinclair 1996b/ 2004), teoria imbricației lexicale (*lexical priming theory*) (Hoey 2005), principiul idiomatic (*the idiom principle*) (Sinclair 1991) și rezonanța colocațională (*collocational resonance*) (Williams 2008). O trăsătură comună acestor teorii este faptul că limba posedă în mod natural o tendință frazeologică ce nu poate fi determinată nici prin supoziții intuitive și nici prin raționamente logice.

Capitolul 4, intitulat *Context și sens*, reia și elaborează diverse perspective teoretice asupra contextului, multe dintre acestea fiind deja amintite în capitolele precedente. Se pornește de la premisa conform căreia contextul funcționează ca spațiu „fertilizator” pentru cuvânt, oferindu-se ulterior o prezentare detaliată a teoriilor timpurii ale contextului și a câtorva dintre cele mai recente abordări ale sale. Prezentarea contrastivă a celor două perspective arată că, aproape fără excepție, toate teoriile moderne asupra contextului se fundamentează pe teoria revoluționară a contextului de situație, formulată inițial de antropologul Malinowski (1923) și elaborată ulterior de renumiți lingviști precum Firth (1957) și Halliday (1978). O altă constatare remarcabilă evidențiată în acest capitol se referă la faptul că atribuirea și implicit interpretarea sensului sunt strâns legate nu doar de valori culturale, ci și de un tip de cunoaștere, cel mai adesea interpretată sub forma unor concepte precum cunoștințe anterioare, cunoștințe comune, cunoștințe generale, cunoștințe enciclopedice, cunoștințe asupra lumii înconjurătoare, cunoștințe de specialitate sau cunoștințe fundamentale. Toate aceste aspecte, ce constituie de fapt trăsături inerente ale contextului, joacă un rol decisiv atât în crearea cât și în interpretarea sensului cuvintelor.

Intrucât ipotezele teoretice luate în considerare în capitolele 2, 3 și 4 au evidențiat caracterul complex și polivalent al atribuirii și evaluării sensului, am apreciat că, pentru a putea oferi o interpretare lingvistică mai fidelă și totodată mai puțin părtinitoare, cea mai potrivită abordare științifică ar fi una de natură multidisciplinară. Astfel, Capitolul 5, *Metodologie și cadru analitic*, introduce și ulterior evidențiază atât avantajele cât și dezavantajele unei sinergii metodologice realizate între două grile teoretice aparent incompatibile, precum lingvistica de corpus (LC) și analiza critică de

discurs (ACD). După o trecere în revistă a tipurilor de corpus, acest capitol își propune să ofere o descriere detaliată a metodologiilor și procedurilor utilizate cel mai frecvent în analiza semi-automată de corpus. Cum principalul obiectiv al studiului empiric realizat în capitolul următor este de a identifica diferite precepte ideologice latente, abil mascate cu ajutorul diverselor strategii discursive, o atenție deosebită a fost acordată atât relației dintre discurs și ideologie cât și procedurilor de investigare a discursurilor pe baza corpusurilor, al căror rol principal este acela de a-l asista pe cercetător în identificarea obiectivă a unor asemenea ideologii.

Capitolul 6, *Studiu empiric al discursurilor cu privire la căsătoriile între persoane de același sex identificate în dezbaterile parlamentare din Marea Britanie*, își găsește suportul teoretic în sinergia metodologică enunțată în capitolul precedent. Corpusul investigat a fost întocmit din transcrierile celor 26 de dezbateri ținute în Parlamentul britanic, în 2013, când a fost introdusă spre discuție și în cele din urmă adoptată legea căsătoriilor între persoane de același sex. Acesta conține 723.583 de cuvinte, dimensiunea sa fiind astfel comparabilă cu cea a *Bibliei*, de exemplu, care la rândul ei conține 795.180 de cuvinte. Pentru a conferi acuratețe și consistență rezultatelor cantitative obținute în urma analizei empirice a corpusului specializat, acestea au fost comparate cu rezultatele obținute din examinarea altor două corpusuri de referință, Corpusul Național Britanic (British National Corpus) și, respectiv, *Biblia*.

Cercetarea propriu-zisă s-a realizat în trei etape ierarhice. Prima etapă, cea a analizei semi-automate a frecvenței cuvintelor, ne-a permis să stabilim într-un mod obiectiv și precis cele mai frecvente unități lexicale din corpusul întocmit. Unul dintre cele mai interesante rezultate obținute în această fază a cercetării constă în faptul că unități lexicale precum *church* (biserică), *religious* (religios) și *faith* (credință) s-au dovedit a fi mult mai frecvente față de așteptările inițiale, toate fiind printre primele zece cele mai frecvent utilizate cuvinte din întregul corpus. Acest aspect poate de asemenea indica faptul că, în societatea britanică, religia și implicit valorile pe care aceasta le promovează reprezintă o componentă ideologică esențială a căsătoriei. Cea de a doua etapă a studiului, analiza cologațiilor, a relevat faptul că asociațiile lexicale realizate de câteva dintre cuvintele religioase identificate în cadrul primei etape au tendința de a favoriza în mod repetat anumite precepte ideologice comune. Astfel, s-a constatat că aproape toate cuvintele religioase supuse analizei apar cel mai adesea în

compania unor cuvinte precum *institution* (instituție), *organisation* (organizație), *principle* (principiu), *tradition* (tradiție) și *protection* (protecție). În mod interesant, toate aceste colocații însă par a indica poziția dominantă, autoritativă pe care religia o ocupă în ierarhia socială față de homosexualitate și de problemele legate de căsătoriile între persoane de același sex. Totuși, așa cum demonstrează cea de-a treia etapă a studiului, analiza extinsă a concordanțelor lexicale, supozițiile făcute în cadrul analizei colocaționale s-au dovedit corecte, cu o singură excepție notabilă. Astfel, se pare că asocierea cuvintelor religioase cu ideea de protecție nu indică de fapt poziția de autoritate a bisericii, sau a reprezentanților acesteia, așa cum a fost inițial sugerat. Se știe că, de obicei, cel care oferă protecție se poziționează implicit într-o poziție superioară față de cel care are nevoie de protecție. Analiza acestor asocieri lexicale în contextul original a indicat în mod evident că de fapt tocmai instituțiile, valorile și reprezentanții religioși sunt cei care au nevoie de protecție împotriva prezenței și influenței sociale din ce în ce mai vizibile și vocale a acestui nou indicator identitar reprezentat de homosexualitate. Ținând cont de astfel de argumente, se poate afirma că strategiile discursive explicit formulate și deseori reiterate, care indică nevoia de protecție a religiei și a valorilor inerente acesteia, nu constituie de fapt decât o altă formă mascată de validare a poziției tot mai proeminente în societate a noului construct social care presupune acceptarea diversității sexuale. Astfel de tensiuni, mai mult sau mai puțin clar evidențiate în discurs, ar putea să dezvăluie de fapt o renegociere aprigă a poziției sociale.

Având în vedere că fiecare capitol cuprinde o secțiune detaliată de concluzii, ultimul capitol al tezei, *Concluzii*, trece în revistă întregul progres al demersului nostru științific, reiterând și discutând relevanța principalelor ipoteze teoretice enunțate și evidențiind cele mai importante rezultate și contribuții ale studiului empiric efectuat. De asemenea, în bibliografie sunt menționate sursele de informare utilizate care oferă suportul documentar și doctrinar necesar unui asemenea demers științific.

Importanța demersului științific

Această lucrare se poate dovedi relevantă pentru tema investigată atât din perspectiva abordării teoretice cât și a celei empirice. În ceea ce privește partea teoretică, teza este structurată într-o asemenea manieră încât să poată oferi o abordare obiectivă, detaliată

și coerentă asupra modului natural în care limba funcționează, o atenție deosebită fiind acordată creării și interpretării de sens. Astfel, pentru a putea identifica și analiza în mod imparțial unele dintre cele mai complexe și uneori ambigue procedee lingvistice pe parcursul cărora se creează sensul, teza propune spre investigare, într-o abordare dihotomică, mai multe teorii promovate în cadrul unor școli de gândire divergente.

Importanța studiului empiric poate fi validată din cel puțin două perspective. Pe de o parte, cercetarea este fundamentată pe o sinergie metodologică mai puțin convențională, dar care își dovedește relevanța și prolificitatea lingvistică. Mai precis, dincolo de faptul că înlesnește accesul cercetătorului la corpusuri de mari dimensiuni, preîntâmpină alegerea preferențială a unor aspecte lingvistice menite să servească drept simple confirmări ale unor „ipoteze prestabilite de către cercetător” (Mautner 2009: 35, traducerea noastră). Prin metoda propusă în această teză, cercetătorul poate fi însă în mod obiectiv ghidat către aspecte lingvistice care altfel ar rămâne neidentificate și, în consecință, neinvestigate.

Un alt element de noutate al studiului empiric efectuat în această teză îl constituie însăși tematica abordată, inedită în spațiul actual de cercetare lingvistică. Astfel, majoritatea studiilor care investighează constructe identitare percepute ca antitetice, precum religia și homosexualitatea, sunt strict de natură sociologică. (Merin 2002, Myers 2005, Walls & co. 2013) Deși există câteva studii lingvistice relevante care tratează în mod exclusiv tema homosexualității, principalele obiective ale acestora sunt de a descoperi și de a reflecta asupra discursurilor construite în jurul identității homosexuale care, de cele mai multe ori, este prezentată în contrast cu identitatea heterosexuală. (Sunderland 2004, Baker 2005, Bachmann 2011) Privit din această perspectivă, prezentul demersul științific poate deschide drumul spre cercetarea (socio-) lingvistică a discursurilor tensionate construite în jurul relației dintre cei doi indicatori de identitate socială – religia și homosexualitatea -, relație care devine pe zi ce trece tot mai proeminentă în spațiul social.

Bibliografie selectivă

Anthony, Eduard. M. "Lexicon and Vocabulary: Some Theoretical and Pedagogical Aspects of Word Meaning" in: *RELC Journal Vol. 6, No. 1*. 21-30, 1975

Bachmann, Ingo. "Civil Partnership –“Gay Marriage but in Name”: a corpus-driven analysis of discourses of same-sex relationships in the UK Parliament" in *Corpus Vol. 6, No.1*. 77-105, Edinburgh University Press, 2011

Baker, Paul. *Public Discourses of Gay Men*. London: Routledge, 2005

Baker, Paul. *Using Corpora in Discourse Analysis*. London/ New York: Continuum, 2006

Baker, P., Gabrielatos, C., Khozravini, M., Krzyzanowski, M., McEnery, T. and Wodak, R. "A Useful Methodological Synergy? Combining Critical Discourse Analysis and Corpus Linguistics to Examine Discourses of Refugees and Asylum Seekers in the UK Press" in *Discourse & Society 19 (3)*. 273-305, 2008

Baker, Paul. *Sociolinguistics and Corpus Linguistics*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2010

Burr, Vivien. *An Introduction to Social Constructionism*. London: Routledge, 1995

Carnap, Rudolf. *Meaning and Necessity. A Study in Semantics and Modal Logic. 2nd edition with supplements*. Chicago: Phoenix Books, University of Chicago Press, 1956

Carter, Ronald. *Vocabulary. Applied Linguistic Perspectives. Second Edition*. London/ New York: Routledge, 2002

Catford, John C. " 'Insects are Free': Reflections on Meaning in Linguistics" in *Language Learning Vol. 33, Issue Supplement s5*. 13-32, 1984

Chomsky, Noam. *Knowledge of Language*. New York: Praeger, 1986

Cowie, Antony P. *Semantics*. Oxford/ New York: Oxford University Press, 2009

Cruse, David A. *Lexical Semantics*. Cambridge: Cambridge University Press, 1986

Crystal, David & Davy, Derek. "The Language of Religion" in *Investigating English Style*. 147-172, New York: Longman, 1993

Crystal, David. *Words Words Words*. Oxford/ New York: Oxford University Press, 2007

Crystal, David. *Begat. The King James Bible and the English Language*. Oxford: Oxford University Press, 2010

Derrida, Jacques. *Writing and Difference*. trans. Alan Bass. London: Routledge, 1980

- Edwards, John. *Language and Identity. An Introduction*. Cambridge/ New York: Cambridge University Press
- Evans, Vyvyan. *How Words Mean. Lexical Concepts, Cognitive Models and Meaning Construction*. Oxford/ New York: Oxford University Press, 2009
- Fairclough, Norman. *Discourse and Social Change*. Oxford: Blackwell Publishing, 1993
- Fairclough, Norman. *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language*. Harlow/ Essex: Longman, 1995a
- Fairclough, Norman. *New Labour, New Language?* London/ New York: Routledge, 2000
- Firth, John R. (ed.) *Papers in Linguistics 1934-1951*. London: Oxford University Press, 1957
- Foucault, Michel. *Madness and Civilisation. A History of Insanity in the Age of Reason*. New York: Vintage/ Random House, 1961
- Foucault, Michel. *The Archaeology of Knowledge*. London: Tavistok, 1972
- Frege, Gottlob. (1892). "On Sense and Nomination" (English translation from the German "Über Sinn und Bedeutung") in P. Geach and M. Black (eds.) *Translations from the Philosophical Writings of Gottlob Frege*. Oxford: Blackwell, 1980
- Gee, James Paul. *An Introduction to Discourse Analysis. Theory and Method. 2nd Edition*. New York/ London: Routledge, 2005
- Giora, Rachel. "On the Priority of Salient Meanings: Studies of Literal and Figurative Language" in *Journal of Pragmatics, Volume 31, Issue 7*. 919-929, July 1999
- Giora, Rachel. "Literal vs. Figurative Language: Different or Equal?" in *Journal of Pragmatics, Volume 34, Issue 4*. 487-506, April 2002
- Grice, H. Paul. "Logic and Conversation" in P. Cole and J.L. Morgan (eds.) *Speech Acts (Syntax and Semantics)* 3. 41-58, New York: Academic Press, 1975
- Gumperz, John. *Discourse Strategies*. Cambridge: Cambridge University Press, 1982
- Halliday, M.A.K. *Language as Social Semiotic: The Social Interpretation of Language and Meaning*. London: Edward Arnold, 1978
- Halliday, M.A.K. & Hasan, R. *Language, Context and Text: a Social Semiotic Perspective*. Victoria, Australia: Deakin University Press, 1985
- Halliday, M.A.K.; Teubert, Wolfgang; Yallop, Collin & Čermáková, Anna. *Lexicology and Corpus Linguistics. An introduction*. London/ New York: Continuum, 2004

- Hanks, Patrick. "Do Word Meanings Exist?" in *Computers and Humanities Vol. 34*. 205-215, The Netherlands: Kluwer Academic Publishers, 2000
- Hanks, Patrick. "The Lexicographical Legacy of John Sinclair" in *International Journal of Lexicography, Special Issue: The Legacy of John Sinclair Vol. 21, No. 3*. 219-229, Oxford: Oxford University Press, 2008
- Hoey, Michael: *Lexical Priming: A New Theory of Words and Language*. London: Routledge, 2005
- Hunston, Susan. *Corpora in Applied Linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press, 2002
- Hunston, Susan. "Corpus Linguistics" in Keith Brown (ed.) *Encyclopedia of Language and Linguistics* (2nd edition). 234-248, Amsterdam: Elsevier, 2006
- Jackendoff, Ray. *Foundations of Language: Brain, Meaning, Grammar, Evolution*. Oxford/ New York: Oxford University Press, 2002
- Katz, J. & Fodor, J.A. "The Structure of a Semantic Theory" in: *Language Vol. 39, No. 2*. 170-210, 1963
- Katz, Jerrold. *Propositional Structure and Illocutionary Force: A Study of the Contribution of Sentence Meaning to Speech Acts*. Hassocks: The Harvester Press, 1977
- Kramsch, Claire. *Language and Culture*. Oxford/ New York: Oxford University Press, 2009
- Leech, Geoffrey N. *Semantics*. London: Penguin, 1974
- Leech, Geoffrey N. *Principles of Pragmatics*. London: Longman, 1983
- Levinson, Stephen C. *Pragmatics*. Cambridge: Cambridge University Press, 1983
- Lewis, Michael. *The Lexical Approach: The State of ELT and the Way Forward*. Hove/ England: Language Teaching Publications, 1993
- Love, Robbert. *Discourses of Same-Sex Marriage in the Marriage Equality Debate*. 2013 (available on-line at: http://www.academia.edu/3515196/Discourses_of_same-sex_marriage_in_the_Marriage_Same_Sex_Couples_Bill_debate_undergraduate_assignment_2013 - last accessed in March 2014)
- Louw, Bill. "Contextual Prosodic Theory: Bringing Semantic Prosody to Life" in: Heffer, Chris and Sauntson, Helen (eds.) *Words in Context. A Tribute to John Sinclair on his Retirement*. 48-94 Cédérom ISBN 0 70 442 1666, December 2000, Birmingham: University of Birmingham, 2000 (available on-line at: http://www.revuetexto.net/docannexe/file/124/louw_prosodie.pdf - last accessed n February 2014)
- Louw, Bill. "Collocation as the Determinant of Verbal Art" in D. Miller & M. Turci (eds.) *Verbal Art*. 149-180, London: Equinox, 2005

- Lyons, John. *Semantics (2 volumes)* Cambridge: Cambridge University Press, 1977
- Mailbauer, Jörg. “What is a Context? Theoretical and Empirical Evidence.” in Rita Finkbeiner, Jörg Mailbauer and Petra B. Schumacher (eds.) *What is a Context? Linguistic Approaches and Challenges*. 9-32, Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 2012
- Malinowski, Bronislaw. “The Problem of Meaning in Primitive Languages” in C.K. Ogden & I.A. Richards (eds.) *The Meaning of Meaning: A study of Influence of Language Upon Thought and of the Science of Symbolism*. 296-336, New York: Harcourt, Brace and World, 1923
- Manca, Elena. *Language and Context*. Università del Salento – Coordinamento SIBA 2012 (electronic version available on-line at: <http://sibaese.unisalento.it/index.php/contextandlanguage/article/view/12447/11086> - last accessed in February 2014)
- Mautner, Gerlinde. “Time to Get Wired: Using Web-Based Corpora in Critical Discourse Analysis” in *Discourse & Society* 16 (6). 809-828, 2005
- Mautner, Gerlinde. “Checks and Balances: How Corpus Linguistics can Contribute to CDA” in R. Wodak and M. Meyer (eds.) *Methods of Critical Discourse Analysis, 2nd edition*. 122-143, London: SAGE, 2009
- McEnery, Tony and Wilson, A. *Corpus Linguistics*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 1996
- McEnery, Tony & Hardie, Andrew. *Corpus Linguistics. Method, Theory and Practice*. Cambridge: Cambridge University Press, 2012
- Merin, Yuval. *Equality for Same-Sex Couples: The Legal Recognition of Gay Partnership in Europe and United States*. Chicago: University of Chicago Press, 2002
- Mey, Jacob. *Pragmatics. An Introduction*. Oxford/ Cambridge: Blackwell, 1993
- Mitchell, Terry F. *Principles of Firthian Linguistics*. London: Longman, 1975
- Murphy, M. Lynne. *Semantic Relations and Lexicon. Antonymy, Synonymy, and Other Paradigms*. Cambridge: Cambridge University Press, 2003
- Myers, David G. & Scanzoni, Letha Dawson. *What God has Joined Together?: a Christian Case for Gay Marriage*. New York/ London/ Auckland/ Toronto/ Pymble: Perfect Bound, 2005
- Palmer, Frank Robert. *Semantics. Second Edition*. Cambridge: Cambridge University Press, 1981
- Partington, Alan. *The Linguistics of Political Argument. The Spin-Doctor and the Wolf-Pack at the White House*. London/ New York: Routledge, 2003

- Philip, Gill. *Colouring Meaning. Collocation and Connotation in Figurative Language*, Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2011
- Recanati, François. *Literal Meaning*. Cambridge: Cambridge University Press, 2004
- Renouf, A. & Sinclair, J. McH. “Collocational Frameworks in English” in K. Aijmer & B. Altenberg (eds.) *English Corpus Linguistics: Studies in Honour of Jan Svartvik*. 128-143, London: Longman, 1991
- Safran, William. “Language, Ethnicity and Religion: A Complex and Persistent Linkage” in *Nations and Nationalism No. 14*. 171-190, 2008
- Sapir, Edward. *Selected Writings of Edward Sapir in Language, Culture and Personality*. David Mandelbaum (ed). Berkeley: University of California Press, 1949
- de Saussure, Ferdinand. *Course in General Linguistics*. New York: Philosophical Library, (1916) 1959
- Scott, Mike. *WordSmith Tools*. Oxford: Oxford University Press, 1996
- Searle, John. *Expression and Meaning*. Cambridge: Cambridge University Press, 1979
- Silva, Moisés. *Biblical Words and Their Meaning. An Introduction to Lexical Semantics*. Grand Rapids, Michigan: Zondervan Publishing House – A Division of Harper Collins Publishers, 1994
- Sinclair, John McH. *Corpus, Concordance, Collocation*. Oxford: Oxford University Press, 1991
- Sinclair, John McH. *Reading Concordances*. London: Longman, 2003
- Sinclair, John McH. (edited with Ronald Carter). *Trust the Text. Language, Corpus and Discourse*. London: Routledge, 2004
- Sinclair, John McH. “Defining the Definiendum” in G.M. de Schryver (ed.) *A Way with Words: Recent Advances in Lexical Theory and Analysis. A Festschrift for Patrick Hanks*. 37 – 47, Uganda, Kampala: Menha Publishers Ltd, 2010
- Singleton, David. *Language and the Lexicon. An Introduction*. London: Arnold – A member of the Hodder Headline Group, 2000
- Stubbs, Michael. *Text and Corpus Analysis*. Oxford: Blackwell Publishers Ltd., 1996
- Stubbs, Michael. *Words and Phrases. Corpus Studies of Lexical Semantics*. Oxford: Blackwell Publishing, (first published in 2001) 2002
- Sunderland, Jane. *Gendered Discourses*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2004
- Sweet, Henry. *A new English Grammar. Part I*. Oxford: Clarendon, 1891

- Tognini-Bonelli, Elena. *Corpus Linguistics at Work*. Amsterdam: John Benjamins, 2001
- Teubert, Wolfgang. *Meaning, Discourse and Society*. New York: Cambridge University Press, 2010
- Thompson, John B. *Studies in the Theory of Ideology*. Berkley/ Los Angeles: University of California Press, 1984
- van Dijk, Teun A. "Discourse as Social Interaction in Society" in van Dijk T.A. (ed.) *Discourse as Social Interaction. Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction. Volume 2*. 1-37, London: Sage Publications, 1997
- van Dijk, Teun A. *Ideology: A Multidisciplinary Approach*. London: SAGE, 1998
- van Leeuwen, Theo. *Discourse and Practice. New Tools for Critical Discourse Analysis*. Oxford/ New York: Oxford University Press, 2008
- Walls, N. Eugene, Woodford, Michael R. & Levy, Denise. "Religious Tradition, Religiosity, or Everyday Theologies? Unpacking Religion's Relationship to Support for Legalizing Same-Sex Marriage Among a College Student Sample " in *Review of Religious Research*. 1-25, US: Springer, September 2013
- Wierzbicka, Anna. *Semantics, Culture, and Cognition. Universal Human Concepts in Culture-Specific Configurations*. New York/ Oxford: Oxford University Press, 1992
- Wierzbicka, Anna. *Understanding Cultures Through Their Key Words. English, Russian, Polish; German, and Japanese*. New York/ Oxford: Oxford University Press, 1997
- Williams, Geoffrey C. "Biblical Resonance: A Corpus-Driven Analysis of Collocational Resonance in French and English Texts" in Hédiard, M. (dir.) *Lezioni di Dottorato 2005*. 255-280, Italy: Edizioni Spartaco
- Williams, Geoffrey C. "The Good Lord and His Works. A Corpus-driven Study of Collocational Resonance" in S. Granger & F. Meunier (eds.) *Phraseology: An Interdisciplinary Perspective*. 159-173, Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 2008
- Williams, Geoffrey C. & Millon, Chrystel. "The General and the Specific. Collocational Resonance of Scientific Language" in *Proceedings of Corpus Linguistics 2011*. 1-34, University of Birmingham, 2011
- Wilson, Deirdre & Sperber, Dan. *Meaning and Relevance*. New York, Cambridge: Cambridge University Press, 2012
- Wittgenstein. Ludwig. *Philosophical Investigations*. Oxford: Basil Blackwell, 1953
- Wittgenstein, Ludwig. *Blue and brown books, 2nd ed*. Oxford: Blackwell, 1958

Wodak, Ruth. “ What CDA is about – A Summary of its History, Important Concepts and its Developments” in Wodak, Ruth & Meyer, Michael (eds.) *Methods of Critical Discourse Analysis*. 1-13, London: Sage Publications, 2001

Wray, Alison. *Formulaic Language and the Lexicon*. Cambridge: Cambridge University Press, 2002

Yule, George. *Pragmatics*. Oxford/ New York: Oxford University Press, 1996

Surse de pe Internet:

The Bible (King James’s Authorised Version) available on-line at: <http://www.kingjamesbibleonline.org/> (last accessed in April 2014)

<http://services.parliament.uk/bills/2012-13/marriagesamesexcouplesbill/stages.html> (last accessed in March 2014)

<https://www.gov.uk/government/news/same-sex-marriage-becomes-law> (last accessed in April 2014)

<https://www.gov.uk/government/news/nick-cleggs-message-for-the-first-same-sex-weddings-in-the-uk> (last accessed in April 2014)

<https://www.gov.uk/government/news/david-cameron-on-the-first-uk-same-sex-marriages> (last accessed in April 2014)